

3.

ABSOLUTIO DEFUNCTORUM.

Rub. 4. *Finita Missa, si facienda est Absolutio, Celebrans retrahit se ad cornu Epistolæ, ubi exiit Casula, et deposito Manipulo, accipit Pluviale nigrum. Subdiaconus medius inter duos Acolythos, cum candelabris accensis defert Crucem sicut in Processionibus, præcedentibus duobus aliis Acolythis, uno cum Thuribulo et navicula incensi, alio cum vase aquæ benedictæ et aspersorio : sequitur Celebrans, facta prius Altari reverentia, et Diaconus a sinistris ejus. Subdiaconus cum Cruce sistit se ad pedes tumuli, seu lecticæ mortuorum contra Altare, medius inter dictos Acolythos tenentes luminaria : Celebrans vero ex alia parte in capite loci inter Altare et tumulum aliquantulum versus cornu Epistolæ, ita ut Crucem Subdiaconi respiciat : a sinistris ejus Diaconus, et prope eum alii duo Acolythi deferentes Thuribulum et vas aquæ benedictæ. Interim cantatur R. Libera me Domine, et circa illius finem Celebrans ponit incensum in Thuribulum, benedicens illud more solito, ministrante Diacono naviculam : et finito Kyrie eleison, incipit intelligibili voce Pater noster, et secreto proseguendo reliqua, accipit aspersorium de manu Diaconi, et facta Altari reverentia, comitante eodem Diacono a dextris, et tenente fimbriam anteriorem Pluvialis, circuiens tumulum, aspergit illum aqua benedicta, ter a parte dextra, et ter a sinistra. Cum transit ante Crucem, profunde inclinatur, Diaconus vero genuflectit : postea de manu ejusdem Diaconi accipit Thuribulum, et eodem modo quo aspererat, incensat. Et rediens ad pristinum locum, Diacono tenente librum, junctis manibus dicit :*

- v. Et ne nos inducas in tentationem.
 R. Sed libera nos a malo.
 v. A porta inferi.
 R. Erue Domine animam ejus.
 v. Requiescat in pace.
 R. Amen.

- v. Domine exaudi orationem meam.
 R. Et clamor meus ad te veniat.
 v. Dominus vobiscum.
 R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Absolve, quæsumus Domine, animam famuli tui N. ab omni vinculo delictorum : ut in resurrectionis gloria, inter sanctos et electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Deinde Celebrans faciens Crucem manu dextra super tumulum dicit, v. Requiem æternam dona ei Domine.

R. Et lux perpetua luceat ei.

Et dicto per Cantores, Requiescat in pace, et R. Amen, præcedente Cruce redit cum aliis ad sacristiam.

Si officium fit pro pluribus Defunctis, omnia dicantur in numero plurali.

 DE SACERDOTE ASSISTENTE IN MISSA SOLEMNI EJUSQUE OFFICIO.

4. Sacerdos assistens in missa solemnè præter diaconum et subdiaconum, debetur Episcopis aliisque Prælatibus Episcopo inferioribus, dum actu pontificalia exercent (1); Protonotariis tamen adinstar participantium, pontificaliter celebrantibus prohibetur per Constitutionem SS. D. Pii IX *Apostolicæ Sedis officium*, n. 15, IV kalendas Sept. 1872. Item aliis sive simplicibus sacerdotibus, sive canonicis, archipresbyteris, præpositis et etiam primis dignitatibus eundem adhibere

(1) Cærem. Ep. lib. 1, c. 24, n. 9, et dec. gen. 27 Sept. 1659, n. 1856-2003, 7.

non licet (1). Quinimo quoad simplices sacerdotes tamquam abusus prohibetur adhibere sacerdotem assistentem cum pluviali, etiam sub prætextu immemorabilis consuetudinis (2). Canonicis autem et dignitatibus permittitur ex privilegio et antiquissima consuetudine (3). His tamen non obstantibus, consuetudo sacerdotem assistentem pluviali indutum in missa solemni adhibendi, in his locis multum invaluit : num autem id fiat per usum vel abusum, non est meum decernere; solummodo quid in casu facto opus sit, explicare intendo.

5. Assistens debet esse in sacerdotio constitutus : ubique enim in rubricis qualitas sacerdotis cum assistente conjungitur : 2° in sacerdotalibus officiis expertus, ut digne et decenter officium suum exercere valeat, et celebranti opportune ministrare possit (4).

Induitur juxta cæremoniale amictu, rochetto aut superpelliceo (prout ei convenit) et pluviali. Stola autem prohibetur, etiam ipso assistente in missa novi sacerdotis prima vice celebrantis, per decretum S. R. C. (5).

6. Ejus munia generaliter sunt : 1° accurate et opportune demonstrare celebranti initium omnium et singulorum, quæ ex libro sunt legenda et cantanda, manu a celebrante remotiori, extensis et unitis digitis, vel solo digito indicando; submissa etiam voce suggerendo vel modesto nutu indicando, si celebrans in aliquo deficeret. 2° Generaliter stare ad librum, et si ipse celebrans stet ad librum, ad illud latus

(1) S. R. C. 28 Jun. 1642, n. 1250-1397, 1; 22 Nov. 1659, n. 1864-2011; 24 Jul. 1683, n. 2876-3025, 4; 20 Jul. 1686, n. 2970-3119, 2; 7 Ap. 1696, n. 3238-3387; 10 Sept. 1701, n. 3448-3597, 14; 7 Jul. 1725, n. 3812-3962, 3; 27 Feb. 1847, n. 4917-5070; 11 Jul. 1857, n. 5249.

(2) S. R. C. 15 Mart. 1721, n. 3796-3946; 28 Jul. 1876, n. 5673, dub. II; vid. Gardell. in dec. n. 4473-4622.

(3) S. R. C. 19 Jun. 1604, n. 97-243; 7 Dec. 1630, n. 737-884; 6 Maji 1673, n. 2478-2630; 23 Sept. 1713, n. 3713-3862; 3 Oct. 1738, n. 3930-4079; 17 Jun. 1843, n. 4824-4970; Vid. Gardell. in dec. 4473-4622, et Castald. lib. 1, s. 7, c. 10, n. 1.

(4) Cærem. Ep. lib. 1, c. 7, n. 1.

(5) 11 Mart. 1837, n. 4658-4807, 2.

celebrantis, quod est a medio altaris remotius. Si folia missalis ab altera parte sint vertenda, ad alterum latus transire non debet, nisi missale ejus sit magnitudinis, ut folia commode vertere nequeat : versis autem tunc foliis, mox ad locum suum revertitur. 3° Respondere celebranti. 4° Quotiescumque ab uno latere altaris aut celebrantis transit ad alterum, easdem reverentias facere, quas diaconus in iisdem casibus faceret. 5° Celebrantem quasi præveniendo generaliter 1. cum ipso genuflectere, 2. se inclinare, quotiescumque celebrans alta voce legit aut cantat, ad quæ inclinatio debetur, 3. se signare, quotiescumque celebrans se signat, excepta signatione cum sacris speciebus ante communionem.

7. *Ejus officium.* Antequam sacras vestes induat; totam missam prævidere debet, omnes cæremonias et actus, quos celebrans facturus est, observare, ac signacula in missali locis congruis disponere, ut celebranti præsto esse possit. Sacras vestes induit ad latus dextrum celebrantis, et debita facta reverentia in sacristia, procedit ad altare ad dextram diaconi (1) (quod est convenientius quam post celebrantem incedere, quia reputatur dignior omnibus assistentibus, et ideo ad dextram diaconi incedit, sed non celebrante, et ideo non convenit, ut post ipsum celebrantem incedat). Cum pervenit ad altare, se sistit ad dextram celebrantis, ejusque accipit biretum. Tum facta reverentia, respondet celebranti (2); et facta confessione, si missale super altari positum sit, sicut rubricæ præscribunt, ascendit cum celebrante ad librum, cedens locum diacono inter se et celebrantem. Dum incensum imponitur, faciem vertit ad celebrantem, et illo imposito accipit librum, ac cum eodem descendit in planum ad cornu epistolæ. Si autem missale super credentia sit positum, facta confessione, non ascendit cum celebrante ad altare, quia sibi nihil ibi est agendum, sed facta altari reverentia, accedit ad credentiam, ibique expectat, donec

(1) Cærem. Ep. lib. 1, c. 7, n. 3.

(2) Bauldry p. 1, c. 3, n. 3.

librum super altare ponere possit. Dum celebrans incensato cornu epistolæ, ad medium altaris accedit, assistens cum missali ad altare ascendit, et deposito libro, ab altari se retrahit, ita ut celebrans cum diacono, altare incensando, commode transire queat. Celebrante incensato, se sistit ad dextram celebrantis, non inter ipsum et diaconum, sed juxta latus altaris, ita ut diaconus stet immediate juxta celebrantem. Recitato introitu et celebrante ad medium altaris accedente, ipse ascendit suppedaneum altaris, et manet ad missale, relinquens infra recitationem hymni *Gloria* locum diacono inter se et celebrantem. Si sit sedendum, cum aliis ad sedes descendit, observans ut in mutatione loci semper post celebrantem et ante diaconum et subdiaconum transeat; sedet a dextris celebrantis. Hymno cantato, ascendit cum celebrante ad altare, et se sistit ad missale; cantato *Domine vobiscum* vel descendit in gradum altaris, vel aliquantulum ab altari se retrahit, ut locum cedat celebranti ad missale accedenti; ministrat celebranti infra orationes, epistolam, graduale et reliqua, folia vertendo, initia indicando et respondendo. Ad folia vertenda, ad alterum celebrantis latus transire non tenetur, nisi missale tantum sit, ut aliter folia commode vertere nequeat. Si ad alterum celebrantis latus accedat, non obligatur ad reverentiam cruci altaris faciendam in accessu et recessu ab uno latere celebrantis in cornu epistolæ stantis ad alterum, nisi medium altaris attingat, quia medium altaris non transit, neque ad illud accedit, neque ab eo recedit. Finito graduale cum reliquis et cantata epistola, se retrahit post celebrantem, ut subdiacono locum præbeat ad benedictionem accipiendam. Deinde discedente celebrante ad medium altaris, accipit librum, et incedens inter celebrantem et diaconum, faciens in medio altaris debitam reverentiam, illum transfert ad cornu evangelii: ibi se sistit a latere sinistro celebrantis, relinquens aliquem locum subdiacono, et ministrat celebranti sub lectione evangelii. Post evangelium aptat missale prope corporale, et manet in cornu evangelii, se vertens ad diaconum cantantem evangelium, interim se signans, se inclinans versus crucem

altaris, et genuflectens, dum in evangelio occurrunt, quæ inclinationem aut genuflexionem exigunt. Celebrante post evangelium incensato, ostendit *Credo*, si sit cantandum, aliquantulum recedit versus cornu evangelii, ut subdiacono locum præbeat, et simul recitat symbolum. Si sit sedendum, sedet et se gerit ut ad *Gloria*; caput detegit, dum diaconus surgens ad bursam afferendam, salutatur. Cantato symbolo regulariter manet ad librum. Dum incensum imponitur, faciem vertit ad celebrantem; incensatis oblatibus, vel saltem dum, incensato cornu epistolæ, celebrans ad medium altaris pervenit, cum eo reverentiam facit, et accepto missali descendit in planum extra cornu evangelii, donec celebrans incensato cornu evangelii, ad medium altaris rediit; tum ad altare ascendit, cum celebrante reverentiam facit, et missale deponit. Incensato celebrante se vertit ad diaconum, et ab eo bis incensatur, quia triplex incensatio soli celebranti convenit; si autem habeatur chorus, incensandus est post alios in choro ante subdiaconum (1). Ad *Sanctus* aliquantulum recedit, ut subdiacono locum præbeat, et mediocriter inclinatus, simul dicit *Sanctus*, se signans ad *Benedictus*. Ad verba *Qui pridie* flectit utroque genu cum capitis inclinatione, et se tantum erigit cum celebrante, dum hic post calicis depositionem a genuflexione surgit. In fine orationis *Supplices* se signat cum celebrante, sed ad *Nobis quoque peccatoribus* pectus percutere non debet. Ad *Agnus Dei* locum subdiacono cedit, capite inclinato simul dicit *Agnus Dei*, et pectus percutit. Deinde genuflectit cum diacono et subdiacono, et accedit ad dextram celebrantis, ubi cum celebrans orationem *Domine Jesu Christe* ordinarie absolverit, flectit tantum unico genu, statim surgit (2), osculatur altare cum celebrante, et ab eo pacem accipit. Accepta pace iterum flectit unico genu, descendit ad diaconum stantem retro post celebrantem, et ei dat pacem; tunc immediate accedit ad

(1) S. R. C. 3 Aug. 1737, n. 3910-4059, 5; Castald. l. 2, s. 2, c. 2, n. 15.

(2) Cærem. Ep. l. 1, c. 7, n. 5.

missale, diacono pacem subdiacono dante, genuflectit, ibique ita se sistit, ut aliquem locum diacono relinquat. Si habeatur chorus, post pacem diacono datam, genuflectit super infimum gradum altaris, et deinde vadit ad pacem in choro dandam, uti de subdiacono tom. I, n. 328 dictum est : reversus ad altare, et omnibus pace data, genuflectit super infimum gradum altaris, et accedit ad missale. Ad *Domine non sum dignus*, et ad communionem se gerit ut diaconus; si distribuatur sacra communio, genuflectit et ss. Sacramentum concomitatur, uti de diacono et subdiacono dictum est tom. I, n. 331. Si ipsemet communicet, communionem sumit ante diaconum et subdiaconum, in primo loco genuflexus. Transfert missale ad cornu epistolæ, ibique ministrat celebranti, ut supra de orationibus dictum est. Cantatis orationibus vel claudit librum, et in cornu epistolæ manet, donec *Ite Missa est* cantatum est, vel si aliud evangelium legendum sit, librum transfert; cantato *Ite Missa est*, descendit, et flectit utroque genu medius inter diaconum et subdiaconum, caput sub benedictione inclinans, et deinde se signans. Accepta benedictione, accedit ad sinistram celebrantis in cornu evangelii, ei ministrat, et in fine claudit missale, si adhibitum fuerit. Finiſſo evangelio, cum celebrante accedit ad medium altaris, facit reverentiam, simul descendit, et transiens post celebrantem ante diaconum et subdiaconum, se sistit ad dextram celebrantis; reverentia altari facta, dat biretum celebranti, et eodem modo et ordine, quo venerat ad altare, revertitur ad sacristiam.

Exposito ss. Sacramento, dubitatur, in quo loco sacerdos assistens sit incensandus, an in suo loco ad missale se vertendo ad diaconum, an descendendo ab altari in planum extra cornu evangelii : posterius videtur melius et conformius : si enim in reverentiam ss. Sacramenti celebrans in planum ad cornu epistolæ descendat, ut incensetur; pariter decet, ut assistens descendat : eo autem casu diaconus ad cornu evangelii accedere debet, ad assistentem incensandum.

DE DIACONO ET SUBDIACONO IN MISSA CUM SACERDOTE
ASSISTENTE.

8. Diaconus ad sinistram celebrantis, et subdiaconus ad sinistram diaconi sacras vestes induunt. Procedunt ut alias eodem modo et ordine ad altare, sacerdote assistente incedente a dextris diaconi; pervenientes autem ad altare (idque fit, quotiescumque simul ad altare accedunt, vel ab eo recedunt) se sistunt diaconus a sinistris celebrantis, et subdiaconus a sinistris diaconi, ubi diaconus biretum suum tradit subdiacono, quique illud diaconi et suum porrigit ministro. Facta confessione, diaconus ad altare ascendens, se sistit ad dextram celebrantis, quia ei statim incensum ministrare debet. Ad introitum, *Kyrie* et *Gloria* stant more solito. Si sit sedendum, bene observare debent, ut assistentem ante ipsos transire sinant; sedent diaconus a sinistris celebrantis, et subdiaconus a sinistris diaconi. Diaconus stat retro post celebrantem infra orationes, epistolam et graduale. Subdiaconus, cantata epistola, et accepta benedictione, non transfert missale, sed more solito libro epistolarum reddito, accedit ad planum retro post celebrantem, donec hic evangelium lecturus, ad cornu evangelii accedit, quando ascendit ad sinistram celebrantis, se sistens inter celebrantem et assistentem, sed aliquantulum post illos (et sic semper se sistit, dum stare debet ad latus celebrantis, inter hunc et assistentem). Diaconus, celebrante ad offertorium incensato, bis incensat sacerdotem assistentem ante subdiaconum; et incensatione peracta, stat retro post celebrantem usque ad finem præfationis. Dicto *Sanctus*, diaconus non accedit ad sinistram celebrantis ut alias, neque descendit ad secundum gradum altaris retro post celebrantem, sed stat ad dextram aliquantulum post celebrantem juxta rubricas in ritu celeb. m. tit. VII, n. 11, ibique manet usque ad *Pater noster*, nisi interea ad celebrantem propius accedere debeat, ad discooperiendum aut cooperiendum calicem. Dum incipitur *Pater noster*, diaconus more solito descendit ad secundum gradum altaris retro post celebrantem.

Dicto *Agnus Dei*, diaconus et subdiaconus flectunt simul cum sacerdote assistente, et accedunt ad loca sua retro post celebrantem. Ibi diaconus a sacerdote assistente pacem accipit; deinde descendit, et dat pacem subdiacono. Tum genuflectunt, et ad altare ascendunt. Post sumptionem s. Sanguinis diaconus descendit retro post celebrantem, nisi sacerdos assistens nondum reversus sit a pace in choro distribuenda, ita ut ipse diaconus librum transferre debeat. Infra orationes post communionem diaconus stat retro post celebrantem. Ad benedictionem in fine missæ genuflectunt diaconus a dextris, et subdiaconus a sinistris assistentis. Finita missa diaconus et subdiaconus descendendo ab altari, sinunt sacerdotem assistentem ante se transire, et se sistunt ante infimum gradum altaris, diaconus a sinistris celebrantis, et subdiaconus a sinistris diaconi, pariterque in sacristia ita se sistunt, et sacras vestes exuunt a sinistris celebrantis.

DE OFFICIO CÆREMONIARII.

9. 1° Cæremoniarius induitur superpelliceo (1) stolam autem assumere nequit, neque biretum adhibere aut in manibus tenere debet.

2° Generaliter curam gerit circa celebrantem ejusque ministros. Ducit et reducit diaconum et subdiaconum, aliosque omnes tam majores quam minores ministros, quorum opera requiritur. Non tamen conducit diaconum, dum defert librum evangeliorum et bursam corporalis ad altare, neque subdiaconum, dum portat calicem ad altare, eumque in fine missæ reportat ad credentiam (2).

3° Cum aliquem invitat ad aliquid faciendum, id facit ei caput inclinando, plus minusve pro personæ qualitate.

(1) S. R. C. 10 Ap. 1876, n. 5662, II.

(2) Praxis Pontif. tom. 2, n. 180.

Alium conducens, regulariter a sinistris ejus incedit, aliquantulum præcedendo, nisi aliquid obstet, ut viæ angustia aut populi concursus; tunc enim præcedit, numquam vero sequitur. Cum pervenerit ad locum, ad quem accedendum est, alium ante se transire sinit, et se sistit paulo post, a sinistris illius. Si is quem comitatur, genuflectere aut se inclinare debeat, ipse quoque quasi præeundo, prius genuflectit aut se inclinat. Alteri ad locum suum reducto, caput inclinat in signum reverentiæ, antequam discedat.

4° Ante crucem altaris genuflectit, sed in plano. Dum transit ante celebrantem, ad eum accedit aut ab eo recedit, eundem salutat; similiter et chorum, ab utraque parte, cum ante aut per eum transit. Item si alicui quid sit indicandum, ministrandum aut offerendum, id peragit per inclinationem ante et post, plus minusve pro personæ qualitate. Præterea dum celebrans cum ministris, vel omnes qui sunt in choro vel alibi, se inclinare aut genuflectere debent, ipse prius aliquantulum e loco suo recedens, alios præveniando, illis innuit, quid sit agendum.

5° Manus vel junctas tenet ante pectus, vel saltem pectori decenter admotas, numquam autem brachia habet cruciata aut pendentia.

6° Quæcumque agenda sunt, modeste et discrete demonstrat submissa voce aut solo nutu, si fieri possit; aliorum defectum cum modestia ac silentio corrigit et supplet; atque necessaria affert, si opus sit.

7° Locus determinatus infra missam ei assignari nequit, cum de ratione officii sui sit omnia ordinare, ita ut modo unum, modo alium locum occupet, prout opportunum judicat. Unde locus, qui in sequentibus ei assignatur, non ita stricte accipiendus est, sed prout cæremoniario opportunus visus fuerit.

10. Ante missam curare debet, ut thuriferarius et acolythi sint parati, omniaque ad altare bene disposita. Si opus sit, adjuvat celebrantem se induentem, et deinde diaconum et subdiaconum.

Omnibus paratis, cum tempus est, dat signum ad altare